

нтризму на “фалогоцентризм” (Ж. Дерріда), який асоціюється, зокрема, із сильною владою, культом спортивного тіла й здорової тілесності. Така соматична і навіть “фалогоцентрична” домінанта псевдокультури з її ідеалом “звільненої тілесності” призводить кінець-кінцем до втрати людського здорового Я, до появи “шизосуб’єкта” як агента “нібитології” людського буття. Разом з піаром тіла наближається апокаліптичний час “человеческого развоплощения” (В. Подорога), що характеризує деконструкцію і навіть “смерть” історико-культурного та етико-естетико-гуманітарного дискурсу.

Не забуваймо уроки історії європейської культури і мистецтва! Сучасний «соматичний» поворот у філософії і культурі, а з ним – немов «ренесанс» тіла і тілесності можуть знаменувати постлюдське духовне відчуження й відродження культу сили, конституювання світогляду жорстокості, насильства, агресивності. Якщо це і зайві перестороги, то в будь-якому разі рекламно-інформаційний та світоглядно-ментальний PR тіла наочно виявляє «псевдо» в Посткультурі, складаючи «нібитологію» людського буття з його соматичним детермінізмом і сексуальним редукціонізмом. А коли життя «внутрішньої» людини підмінюється тілесно-еротичною заклопотаністю і гедонізмом людини «зовнішньої», коли сома витискує етос, а «ніс» посрамляє «психе», то справджуються слова Є. Євтушенка з роману «Ягідні місця»: «Як багато людей зараз бігає ранком! Але чи кожний з них прибіжить до вас на допомогу, якщо ви покличете їх у своїй біді?». Коментарі, гадаю, зайві...

Список використаних джерел

1. Газнюк Л. Соматичне буття персонального світу особистості / Лідія Газнюк. – Х. : ХДАФК, 2003. – 356 с.
2. Грицанов А. А. Тело / А. А. Грицанов // Постмодернизм : Новейший философский словарь. – Минск : Совр. литератор, 2007. – С. 650-653.
3. Грицанов А. А. Тело без органов / А. А. Грицанов // Постмодернизм : Новейший философский словарь. – Минск : Совр. литератор, 2007. – С. 653-655.
4. Жижек С. Дразливый суб’єкт: відсутній центр політичної онтології / С. Жижек. – К. : ППС-2002, 2008. – 510 с. – (“Сучасна гуманітарна бібліотека”).
5. Сміт Д. Тіло без органів (body without organs) / Ден Сміт // Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора. – К. : Основи, 2003. – С. 431-433.

УДК 316(091)

Т.В. Андрійчук, канд. філос. наук, доцент

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

АМІТОЛОГІЯ П. СОРОКІНА ЯК ПРИКЛАДНА ТЕХНОЛОГІЯ АЛЬТРУЇЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У статті розглядаються дослідження творчого альтруїзму, креативної любові в науковій спадщині відомого російсько-американського соціолога ХХ ст. П. Сорокіна, який визначає їхній прикладний напрям як амітологію (мистецтво розвитку дружніх відносин, взаємодопомоги й любові в міжособистісних і міжгрупових відносинах) у світлі практичних завдань сучасної соціальної роботи в Україні.

Ключові слова: амітологія, цінності, соціокультурна динаміка, альтруїзм, креативна любов, етика солідарності, моральна поляризація.

В статье рассмотрены исследования творческого альтруизма, креативной любви в научном наследии российского-американского социолога ХХ в. П. Сорокина, который определял их прикладное направление как амитологию (искусство развития дружеских отношений, взаимопомощи и любви в межличностных и межгрупповых отношениях) в связи с практическими задачами социальной работы в современной Украине.

Ключевые слова: амитология, ценности, социокультурная динамика, альтруизм, креативная любовь, этика солидарности, моральная поляризация.

The researches of creative altruism and love in the scientific heritage of P. Sorokin, the famous Russian and American sociologist of the XX century are considered in the given article. Mr. Sorokin determines their applied direction as amitology (the art of development the friendly interactions of mutual help and love within interpersonal and intergroup relations). This has found the practical application in modern social work in Ukraine.

Key words: *amitology, values, social and cultural dynamics, altruism, creative love, ethics of solidarity, moral polarization.*

Хрестоматійно відомо, що російсько-американський соціолог та культуролог П. Сорокін – учений світового рівня, що з 1930 по 1959 рр. очолював соціологічний факультет Гарвардського університету. Він є родоначальником теорії соціальної мобільності, соціальної стратифікації, конвергенції, циклічної соціокультурної динаміки. Але нас більше цікавлять його пізні роботи про етику солідарності, альтруїзм та креативну любов, що мало потрапляли в зону уваги вітчизняних науковців та соціальних працівників. Це й актуалізує тему цієї розвідки.

Увага до наукової спадщини П. Сорокіна зазнала значної трансформації. Його науковий доробок вагомий і об'ємний, більше 30 книг, які перекладені багатьма мовами світу. Він залишив десятки монографій, у яких закладені основи нового бачення суспільства, сформулював головні тенденції й альтернативи, які будуть визначати поступ людства в наступному сторіччі. Багато прозрень П. Сорокіна залишалися незрозумілими протягом декількох десятиліть, тільки зараз поступово починає прояснятися їхня прогностична сила. Його соціальну теорію називають інтегральною, оскільки «П. Сорокін заперечує будь-які монопричини пояснення соціальних явищ», – справедливо зазначав професор університету Північного Техасу Мілон Зафіровський [1, с. 119].

У радянські часи доступу до емігрантських праць П. Сорокіна практично не було. Інтерес до спадщини відомого гарвардського соціолога значно поживався в 90-і роки ХХ ст., коли радянська наукова думка почала «збирати» розпорошені по світу ідеї висланих учених-емігрантів. У 1991 р. на історичній батьківщині відомого вченого, в російському місті Сивтиркар, виходить книга І. Голосенка «Питирим Сорокін: судьба и труды». З 1992 р. з'являються праці П. Сорокіна, перекладені російською мовою. З 2002 р. на соціологічному факультеті МДУ проводяться щорічні «Сорокинские чтения», з'являється багато публікацій про його спадщину в російських журналах «Социс» та «Социологические исследования» (Я. Астаф'єв, В. Бондаренко, А. Плахова, Ю. Яковец та ін.). В Україні увага до спадщини П. Сорокіна обмежена матеріалами у підручниках історії соціології (О. Погорілий, Н. Черниш та ін.), де зазначений аспект спадщини великого соціолога навіть не згадується.

Головне дітище гарвардського періоду наукової спадщини П. Сорокіна – 4-томна «Соціальна і культурна динаміка». Саме тут погляди вченого оформились в єдину інтегральну модель, акумулювавши ідеї та факти майже всіх сфер гуманітарного знання. Він хотів розшифрувати «коди» різних суспільств, зрозуміти, що рухає людину і соціум. Тут досліджена циклічна флуктуація європейської культури за 3 тис. років.

Будь-яке суспільство, за П. Сорокіним, можна зрозуміти та описати через призму притаманних йому норм-цінностей-значень, що і є стрижнем культури. В історії людства він відзначає домінування трьох типів цінностей і, відповідно, трьох типів культур, що періодично змінюють одна одну.

1. В ідеаційному типі найвищою цінністю є Бог, вона концентрує свою увагу на «світі невидимому», надчуттєвому. Тут домінує віра над розумом, символічний стиль у мистецтві, абсолютні цінності моралі, де добро не тотожне приємному та корисному. Її емоційний тон – піднесений та величний.

2. Ідеалістичний тип культури базується на філософському принципі, що світ частково надчуттєвий, а частково – чуттєвий і звертається лише до високих почуттів, ігно-

руючи потворне та нице. Стиль мистецтва в цьому типі частково символічно-алегоричний, частково натуралістично-реалістичний.

3. У чуттєвій культурі, яка на думку П. Сорокіна домінує від доби Відродження, має значення лише те, що ми бачимо, чуємо, сприймаємо. Світ невидимий втрачає будь-яке значення. Це культура світська. Її тема – земне життя (часто-густо «смітник життя»: злочинці, повії, психічно хворі), дух – гедоністично-прагматичний, матеріалістичний, практично-інструментальний. Стиль мистецтва – натуралізм та реалізм. Норми права та моралі – релятивні. Найвищі моральні цінності – чуттєве щастя, насолода, комфорт, корисність [4, с. 489].

У чуттєвому типі культури, відмовившись бути рабом Божим, людина стає рабом своїх пристрастей та бажань, які найбільше сконцентровані навколо влади та грошей. Як слушно відзначав сучасний американський неоконсерватор І. Крістол, вимоги до матеріального споживання виявились такими ж безмежними, як і попереднє очікування вічності [2, с. 220].

Чуттєва культура, за П. Сорокіним, у ХХ ст. досягає своєї загальної кризи, повністю себе вичерпавши. Він закликає рішуче покінчити з сумнівними спокусами цього типу культури, що призвела людство до саморуйнації та розбалансованості всіх екосистем, і повернутись до цінностей ідеаційної культури, шукаючи «дорогу до Храму». Вихід із кризи чуттєвого типу культури він вбачає в морально-релігійному відродженні людства, визнанні принципу альтруїстичної любові головною та абсолютною цінністю. Енергія творчої любові – основний рушій творіння, за П. Сорокіним. Він закликав до етики солідарності, яка особливо важлива в перехідну епоху від чуттєвої до ідеаційної культури. Він мріє, що наступний ідеаційний або ідеалістичний тип культури зможе поставити в рамки «чуттєвий тілесний низ» сучасної культури, що втратив всі межі. Прагнучі донести до суспільної свідомості згубність шляху, породженого спокусами лише чуттєвої культури, П. Сорокін із сумом відзначав 5 специфічних рис цієї культури: 1) тоталітарність; 2) гедонізм; 3) культ грошей; 4) моральний релятивізм; 5) панування сили.

Покидаючи в 20-х роках пореволюційну Росію, він у своїх щоденниках занотував, що жорстокість, ненависть, несправедливість не можуть і ніколи не зможуть створити нічого ні в інтелектуальному, ні в моральному, ні матеріальному сенсах. Тому в ХХ ст., що пережило стільки соціальних катастроф та потрясінь, П. Сорокін вивчав шляхи, як стабілізувати, а не руйнувати людське суспільство. Він прагне в своїх теоретичних працях зрозуміти природу соціальних зв'язків і соціальних змін, вважає, що революції – це найгірший та найнепродуктивніший шлях покращення матеріального та духовного стану соціуму. Адже такі зміни досягаються неправомірно великою ціною людських жертв та деградацією людського в людині, біологізуючи її найгірші агресивні сторони.

У повоєнний період П. Сорокін звертався до альтруїзму як сфери наукового дослідження; вивчав методи альтруїстичної трансформації; енергію неогоїстичної любові, її виробництво, нагромадження й розподіл; різноманіття творчої любові.

Ціною величезних зусиль у лютому 1949 р. був офіційно відкритий Гарвардський дослідницький центр по творчому альтруїзму на чолі з П.А. Сорокіним і розпочато всебічне теоретичне й експериментально-практичне вивчення феномену безкорисної любові. Ці поняття перестали бути сферою теософії та релігії, а включились у сферу наукового дослідження. За 10-12 років центром було підготовлено 12 великих досліджень, що витримали 32 видання на 10 мовах світу. Вони належали, в основному, перу й редакторству П. Сорокіна. Для початку були скрупульозно проаналізовані особистісні й со-

ціальні якості 4600 християнських святих і близько 500 сучасних американців, яких оточуючі вважали добрими й чуйними людьми.

У жовтні 1955 р. П. Сорокін разом з А. Маслоу створює наукове товариство по дослідженню цінностей. У 1957 р. вони провели у Массачусетсі наукову конференцію, де з доповідями виступили інтелектуальні лідери світової величини – Г. Кенес, А. Маслоу, Х. Моргенау, Д. Судзукі, П. Тілліх, Е. Фромм, П. Сорокін й інші провідні вчені. По її тематиці в 1959 р. за редакцією А. Маслоу був виданий збірник «Нове знання про людські цінності».

Розвиваючи дослідження творчого альтруїзму з позицій інтегралізму, П. Сорокін визначав їхній прикладний напрямок як амітологію. У «Формах і шляхах альтруїстичної любові й духовного росту» він визначає амітологію як «прикладну науку, або мистецтво розвитку дружніх відносин, взаємодопомоги й любові в міжособистісних і міжгрупових відносинах». Ця програма викладена в семи книгах та статтях Гарвардського дослідницького центру креативного альтруїзму. Створена П. Сорокіним нова наука – амітологія, розробляла прикладні техніки гуманізації та альтруїзації суспільства. Вона включала вивчення співчуття, симпатії, співучасті, етики благодійності та турботи. Всього було проаналізовано більше 30 методів альтруїстичного виховання людини та альтруїзації суспільства. На думку П. Сорокіна, для досягнення цілей амітології необхідно не тільки вивчення феномену альтруїзму, але й практика альтруїстичного поводження звичайними людьми в повсякденному соціальному середовищі.

Гарвардським дослідницьким центром були проаналізовані й перевірені експериментально ефективність різних методів виховання альтруїзму, починаючи із древніх прийомів йоги, буддизму, дзен-буддизму, суфізму, православної соматофізики, закінчуючи прийомами, винайденими творцями великих релігій і засновниками чернечих орденів як західних, так і східних. Намагаючись з'ясувати загадку, як і чому відбувається альтруїстичне перевтілення особистості, дослідники Центру провели детальний аналіз цього процесу в житті великих апостолів безкорисливої любові – Будди, Ісуса, св. Франциска Ассізького, Ганді й ін. У Центрі вивчалися й використовувалися іудейські, християнські, мусульманські та буддистські шляхи підвищення духовної й альтруїстичної потенції.

П. Сорокін у численних своїх наукових дослідженнях «Альтруїстична любов» (1950), «Шляхи й влада любові» (1954), «Влада й мораль» (1959), «Далека дорога. Автобіографія» (1963) відзначав, що ні демократичні перетворення, ні створення міжнародних інструментів типу ООН, самі по собі не можуть привести до запобігання воєн і конфліктів. Демократія може бути так само агресивна, як і автократія. Тільки значне збільшення ступеня альтруїзму окремих особистостей, інститутів або культур здатне встановити міцний мир і гармонію між людьми. Завдання виживання людства, вважав П. Сорокін, вимагають альтруїстичного перевиховання як правителів, так і мас. Альтруїзм, альтруїстична любов є величезною силою, але за умови, що ми знаємо, як її творити, акумулювати й використовувати.

"Благодать любові" – одна з трьох найвищих енергій, відомих людині (поряд з істиною й красою). Любов, істина й краса є найбільшими цінностями, або енергіями, нероздільними, невід'ємними один від одного. "У цій трійці любов розуміється як інтегруюча й космічна сила, що гармонізує, що протидіє дезінтегруючим силам хаосу, поєднує те, що розділяється ворожнечею, будує те, що руйнується розбратом, створює й підтримує великий порядок у всьому універсумі" [3, с. 250].

Питирим Сорокін досліджував багатовимірний простір любові: релігійний, етичний, психологічний, соціологічний, вітальний, а також основні функції, які виконує альтруїстична любов у суспільстві, її творчий потенціал. "Останні дослідження ролі безкорисливої творчої любові показали, – зазначає вчений, – що вона була й продовжує залиша-

тися реальною силою, що може: (a) зупинити міжособистісну й міжгрупову агресію; (b) перетворити ворожі відносини в дружні; вони також показали: (c) що любов породжує любов, а ненависть породжує ненависть; (d) що любов може впливати на міжнародну політику й запобігати конфліктам; (e) що любов – це життя, що дає силу, необхідну для фізичного, ментального й морального здоров'я; (f) що альтруїсти живуть довше, ніж егоїсти; (g) що в дітей, позбавлених любові, більше шансів стати морально й соціально дефективними; (h) що любов є сильною протиотрутою проти злочинних, патологічних і суїцидальних тенденцій, проти ненависті, страху й психоневрозів; (i) що любов виконує важливі пізнавальні й естетичні функції; (j) що вона є самою піднесеною й найефективнішою виховною силою для освіти й морального облагороджування людства; (k) що вона є серцем і душею волі й всіх основних моральних і релігійних цінностей; (l) що мінімум любові абсолютно необхідний для продовження існування будь-якого суспільства, і особливо для гармонійного соціального порядку й творчого прогресу; (m) нарешті, що в справжній катастрофічній момент історії ріст "виробництва, розподілу й циркуляції любові – енергії" і значна альтруїзація індивідів, інститутів і культури є необхідною умовою для запобігання нових воєн і пом'якшення міжособистісних і міжгрупових конфліктів" [3, с. 226-227].

На історичних прикладах Питирим Сорокін відзначає плодотворність перебудови суспільства за допомогою сили любові, коли великі мислителі, засновники світових релігій, разом з нечисленними послідовниками, "надавали нові форми мисленню й поведінню незліченних мільйонів, перетворювали культури й соціальні інститути, істотно впливали на хід історії" [3, с. 285]. Їхньою єдиною зброєю була містична сила любові. Ці приклади особливо повчальні в умовах глобальної кризи ХХ століття. Звідси – висновок на майбутнє: "Найбільше завдання людства на цьому історичному етапі – в збільшенні виробництва, нагромадження й використання цієї енергії" [3, с. 298]. Це найважливіше завдання суспільних інститутів і груп: "Якщо ми хочемо підвищити ефективність виробництва любові людством, то всі головні культурні системи повинні бути, мабуть, перебудовані, щоб випромінювати тільки позитивне світло любові й припиняти виробництво негативних випромінювань ненависті", – твердив П. Сорокін [3, с. 307-309].

У ХХ столітті альтруїзм як особливий прояв гуманістичної уяви та поведінки особи став предметом соціологічних та соціально-психологічних досліджень. Термін цей походить від латинського *alter*, що значить «інший», «чужий», він був уведений у ХІХ столітті французьким філософом Огюстом Контом, який визначив альтруїзм як протилежність егоїзму. Отже, альтруїзмом називають прагнення діяти на благо ближнього, любов до ближнього, відданість і великодушність стосовно інших, безкорисливу турботу про чуже благо. В наукових дослідженнях альтруїзм аналізували в контексті практичних відносин між людьми, а матеріалом слугували накопичені в суспільстві форми солідарності, благодійності, взаємодопомоги. Альтруїзм також аналізувався в контексті етики піклування. Вчені довгий час не могли зрозуміти, що примушує людей діяти альтруїстично, при цьому допомагаючи навіть не родичам і без зиску для себе. Людське суспільство тримається на людях, які вміють співробітничати з іншими і бути милосердним, платити податки і так далі. Тому багато учених стверджували, що альтруїзм – унікальна людська функція, закладена в мозок і є складовою частиною генотипу людини.

У культурі античності альтруїстична ідея знаходить втілення в понятті «лагодіяння», яка витлумачується як безкорислива допомога іншому. Сенека розглядав лагодіяння як сполучник між людиною та суспільством. У християнській моралі альтруїстичний принцип відтворений у заповіді «служіння ближньому», в заклик Апостола Павла «бути в радість один одному».

У сучасній літературі з етики моральна дихотомія «альтруїзм – егоїзм» інтерпретується не як суперечність приватного і громадського інтересів, а як суперечність мого й чужого. Принцип альтруїзму являє собою моральний каркас специфічної стратегії соціальної взаємодії, основу якої становлять ідеї діалогу інтересів, гармонії і узгодженості приватної користі індивідів – стратегії солідаризму.

П. Сорокін описував три типи альтруїстичних особистостей:

1) «щасливі» альтруїсти, що проявляють ще з дитинства незначні егоїстичні нахили й вдало інтегрують у собі рівні моральні цінності: милосердя, співчуття, радість турботи про інших;

2) «катастрофічні» або «пізні» альтруїсти, що стали такими в зрілих літах у результаті дезінтеграції егоїстичних цінностей, чому сприяють пережиті ними соціальні й особистісні катастрофи, що змінили їх систему цінностей;

3) «проміжні» альтруїсти, що перебувають у постійному пошуку моральної досконалості.

Видатний соціолог сформулював так званий закон поляризації. Суть його в тому, що люди реагують на соціальні й особисті катастрофи в полярно протилежних напрямках (позитивна й негативна моральна поляризація). У випадку позитивної моральної поляризації має місце альтруїстичне перевтілення, у випадку негативної – пошук гедоністичного, егоїстичного задоволення, жорстокість, агресія, або тупа покірність долі чи самогубство. Частина сучасного людства рухається до позитивної поляризації та протистоїть деструктивному процесу деморалізації іншої частини людства, що рухається до негативної поляризації. Всі ці положення підтверджуються соціологічними дослідженнями, проведеними на студентах коледжів, пацієнтах лікарень, ув'язнених, аналізом декількох тисяч життєписів святих та близько 500 американців («добрих і гарних сусідів»).

Як будь-яке суспільне явище, вважав вчений, енергія любові може бути виміряна кількісно. П. Сорокін виділяв п'ять вимірів сили любові:

1) інтенсивність (від багатія, що подає кілька центів голодному, або чисто словесної пихатої любові, до добровільного пожертвування власного життя – "тіла й душі" для благополуччя улюбленого суб'єкта);

2) екстенсивність (любов коливається від нульової крапки себелюбства до любові до всього людства, усього живого і всього універсуму);

3) тривалість (любов змінюється від найкоротшого моменту до декількох років, десятиліть, часто всього життя індивіда або групи);

4) чистота (любов варіюється від «чистої» любові, мотивованої винятково любов'ю заради любові, до любові "брудної", мотивованої егоїстичними очікуваннями пригоди, користі, задоволення, або вигоди. «Чиста» любов не визнає ні угод, ні винагород. Вона нічого не просить натомість);

5) адекватність суб'єктивних альтруїстичних цілей з їхніми об'єктивними результатами (коливається від "сліпої" до "мудрої" любові).

У неадекватній любові завжди є розбіжність між суб'єктивними мотивами та цілями любові й об'єктивними наслідками нерозумних або неадекватних дій, за допомогою яких любов реалізується. Мати може жагуче любити своє дитя й охоче жертвувати чим-небудь для блага дитини, але реалізуючи свою любов за допомогою неправильних дій і засобів, вона може зіпсувати дитину й наразити на небезпеку її благополуччя. Всі форми такої сліпої любові обумовлені недостатністю наукового знання про те, які дії й засоби можуть, а які не можуть дати очікувані результати. Навіть сама «чиста» й найдужча любов може бути сліпою, якщо вона проявляє себе в помилкових діях, вважав учений.

Застосування економічних термінів «виробництво, нагромадження й розподіл» до енергії любові здається парадоксальним, – зауважував П. Сорокін. Однак у дійсності

воно має глибокий сенс, пов'язаний з розподілом ресурсів й інвестицій, визначенням політичних цілей і пріоритетів, створенням і функціонуванням суспільних інститутів, визначенням змісту освітнього процесу – від дитячих садків до навчання дорослих, театрального репертуару, телепрограм, видання літератури, періодичної преси, нарешті, обмеженням засобів на милітаризацію економіки та суспільства.

В американському науковому середовищі, попри великий науковий авторитет П. Сорокіна, з огляду на тематику, яку він розробляв останні 20 років свого життя, багато хто вважав його романтиком, проповідником, диваком і утопістом. Але всі віддавали належне його рідкісній ерудиції та ясності викладу матеріалу, не прагнучи, втім, до практичного втілення його наукових ідей. Проте стрімкі зміни у світовому співтоваристві, що продемонстрували неадекватність неоліберальної економіки, заснованої на соціологічних моделях «раціонального»=еґоїстичного поведіння, викликали новий інтерес до спадщини П. Сорокіна. В 2011 році в межах Американської соціологічної асоціації була створена секція «Соціології альтруїзму, моралі й соціальної солідарності», що повернулася до поглибленого аналізу ідей П. Сорокіна в цій царині.

Минулі десятиліття, великі зміни на рубежі нового тисячоліття підтвердили істинність і глибину геніальних прозрінь Питирима Сорокіна. Усе більш широке визнання зустрічає його вихідне положення про те, що корінь основних змін у суспільстві варто шукати в людині, у зміні її духовної сфери. Хоча про силу або енергію «благодаті любові» знали із древніх часів, проте це знання рідко з'єднувалося з практикою повсякденної діяльності, і за останні сторіччя ця практика мала тенденцію до скорочення. Увага до цієї проблеми виявилася логічним результатом вивчення характеру сучасної кризи, його причин, наслідків і засобів подолання.

Сучасне українське суспільство переживає часи аномії (Дюркгейм) – нормативної невизначеності, коли на зміну тому, у що вірили, прийшли цінності протилежні, викликаючи в багатьох стан розгубленості та духовної кризи. У процесі переходу від індустріального до інформаційного суспільства руйнується попередній звичний спосіб життя, змінюється психосфера і форми міжособистісних стосунків. Отже, ідеї виробництва, нагромадження й розподілу енергії креативної любові індивідами, групами, інститутами, всією культурою – як у сучасників П. Сорокіна, так і в наш час – викликають іронічні усмішки, багатьом теорія альтруїзму здається утопічною. Однак наведені П. Сорокіним переконливі свідчення існування енергії любові змушують переглянути багато стереотипів мислення сучасного людства. Адже стало зрозуміло, що не може вижити жодна культура, жоден народ, якщо основним імперативом буде лише прибуток. Тому в XXI ст. П. Сорокін більш сучасний, ніж за життя. Він був переконаний, що знання про креативний потенціал любові буде зростати в геометричній прогресії тому, що це найважливіша умова поступу людства.

Як відомо, соціальна робота це – мистецтво допомоги. Для її успішного здійснення потрібно враховувати загальнофілософські, соціально-політичні, психолого-педагогічні базові принципи. Сучасна методологія соціальної роботи поступово відходить від економічного редуціонізму до усвідомлення зростаючої ваги культурних чинників. Сучасність особливо актуалізує етику відповідальності. А це передбачає велике значення саме людського, а не технічного фактора. І тут наукова спадщина П. Сорокіна може видатися надзвичайно актуальною. Альтруїстом, за П.Сорокіним, рідко стають раптово. Це енергія, що накопичується досить довго через конкретні добрі справи. Любов – це «жива душа», що відчуває біль іншого, це «Еолова арфа», що бринить від чужих страждань. А альтруїзм, як свідоме добровільне служіння іншим, радість віддавати, а не бра-

ти, є показником вищого морального розвитку особистості взагалі, і вкрай необхідна якість для соціального працівника.

Список використаних джерел

1. *Зафировский М.* Парсонс и Сорокин. Сравнение вклада в создание социологической теории / М. Зафировский // Социс. – 2011. – № 3. – С. 117-126.
2. *Крістол І.* Капіталізм, соціалізм, нігілізм / І. Крістол // Консерватизм. – К., 1998.
3. *Сорокин П. А.* Главные тенденции нашего времени / П. А. Сорокин. – М., 1997.
4. *Сорокин П. А.* Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов. – М., 1992. – 543 с.

УДК 111.852:141.319.8:31

К.В. Сичова, викладач

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ У СТАНОВЛЕННІ ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті аналізується роль естетичної антропології у розробленні антропологічних засад духовно-чуттєвої культури як важливого чинника формування сталого розвитку в Україні.

Ключові слова: естетична антропологія, людський чинник, естетизація, сталий розвиток.

В статье анализируется роль эстетической антропологии в становлении антропологических основ духовно-чувственной культуры как важного фактора формирования стабильного развития в Украине.

Ключевые слова: эстетическая антропология, человеческий фактор, эстетизация, стабильное развитие.

The article deals with the role of aesthetic anthropology while developing anthropological grounds of spiritual and sensual culture as an important factor of forming a sustainable development in Ukraine.

Key words: aesthetic anthropology, sustainable development, human factor, aesthetisation.

Постановка проблеми. Актуальність естетичної антропології пов'язана з націленістю сучасної гуманітаристики (а разом з тим всього комплексу соціально-філософських знань) на підвищення відповідальності за майбутнє. Мова йде про теоретичне обґрунтування основопокладаючого, універсального обов'язку людства перед прийдешніми поколіннями та необхідність утвердження визначальних духовних основ життя як необхідної умови сталого розвитку. В цьому контексті соціальна робота постає для світового співтовариства в цілому й для українського народу зокрема чи не найголовнішим чинником власного збереження та оптимізації шляхів творчого самоздійснення особистості. Тут важлива естетизація людини у формуванні соціальної гармонії та краси людських відносин згідно з законами єдності доцільного та красивого, що виявляється в аксіології сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потужні спроби витворити образ людини у всій її цілісності, багатомірності, універсальності її ества, спираючись на інтегративні підходи в галузі людинознавства, здійснювались в Україні, передусім, на базі Київської філософської й естетичної школи. Осмислення природи і сенсу буття людини, її онтологічних і морально-естетичних вимірів є провідними мотивами в сучасній українській філософсько-антропологічній думці та найбільш виразно представлені в наукових доробках Є. Андроса, Є. Бистрицького, В. Іванова, А. Канарського, М. Кисельова, Г. Ковадло, С. Кримського, А. Лактіонової, О. Наконечної, В. Нестеренка, В. Малахова, М. Поповича, В. Табачковського, Н. Хамітова, Г. Шалашенка, В. Шинкарука, О. Фортової, О. Яценка та ін.